

Nr B 82

Utlåtande i anledning av väckt motion om översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation.

(1:a avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Christenson* i Malmö väckt motion (II: B 58) har hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation samt att frågan angående lämplig utvidgning av handelssekreterarinstitutionen blir föremål för behandling.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till den vid 1958 års A-riksdag väckta motionen II: 224.

Över motionerna ha, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden begärts av *kommerskollegium*, *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges lantbruksförbund*, *svenska cellulosaföreningen*, *svenska trämasseföreningen*, *svenska pappersbruksföreningen* och *svenska trävaruexportföreningen*, *Sveriges grossistförbund* samt *handelskamrarnas nämnd*, vilka yttranden fogats till detta utlåtande (Bilagor A, B, C, D, E och F).

Utskottet. Såsom i ärendet erinrats har utvecklingen av Sveriges kommersiella förbindelser och därmed sammanhängande spørsmål vid flera tillfällen under de senaste årtiondena varit föremål för utredning. Sålunda avgav 1938 års exportutredning betänkande med förslag om åtgärder till den svenska exportnäringens främjande. År 1948 framlades ett av särskilda sakkunniga utarbetat betänkande rörande vissa utrikeshandelsfrämjande åtgärder, vari dessa spørsmål allsidigt belystes. Detta betänkande ledde bl. a. till inrättande av handelssekreterarorganisationen. Den s. k. Amerikautredningen framlade år 1945 förslag om förstärkningar av utrikesförvaltningen. Även utredningen om de handelspolitiska arbetsformerna förordade i sitt år 1949 avgivna betänkande åtskilliga förstärkningar av utrikesrepresentationen.

I den föreliggande motionen erinras om det alltmer hårdnande klimatet för svensk export. En i väsentliga avseenden förändrad situation torde under de närmaste åren uppkomma för den svenska utrikeshandeln till följd av det nära samarbete, som inletts mellan de till sexstatsmarknaden anslutna länderna. Oavsett om ett frihandelsområde, omfattande ett flertal västeuropeiska stater, kommer till stånd eller icke, torde förhållandena på den västeuropeiska marknaden ställa ökade anspråk på den svenska exportens effektivitet.

Mot bakgrunden av den uppkomna situationen och då Sverige är i hög grad

beroende av en omfattande utrikeshandel, föreligger det i dagens läge ett trängande behov av ökade åtgärder för att främja vår utrikeshandel. Med hänsyn härtill har i motionen förordats dels en översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation och dels att frågan om lämplig utvidgning av handelssekreterarinstitutionen blir föremål för behandling.

Vad den officiella utrikesrepresentationen beträffar ligga dess uppgifter med avseende å utrikeshandeln främst på det handels- och tullpolitiska området. Det må dock erinras om att Sveriges allmänna exportförening varje år erhåller tillfälle att utifrån sina egna utgångspunkter med representanter för utrikesdepartementet överlägga om utrikesrepresentationens utformning. Vidare sker inom utrikes- och handelsdepartementen årligen översyn av utlandsrepresentationen i syfte att anpassa densamma efter det aktuella läget. Någon översyn eller utredning rörande utrikesförvaltningens verksamhet synes utskottet därför icke i detta sammanhang vara påkallad.

Det allmännas stöd åt utrikeshandeln på det kommersiella området ges i huvudsak genom de svenska handelskamrarna i utlandet och genom handelssekreterarinstitutionen. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att Sveriges allmänna exportförening i skrivelse till Kungl. Maj:t innevarande år hemställt, att en utredning snarast måtte igångsättas syftande till att undersöka förutsättningarna för att på basis av redan befintliga handelskamrar utbygga ett nät av stödjepunkter för den svenska exporten till Västeuropa.

Med hänsyn till vad utskottet i det föregående anfört synes det utskottet angeläget, att åtgärder vidtagas för att främja den svenska exporten. Förhållandena på den europeiska, framför allt den västeuropeiska, marknaden påkalla härvid särskild uppmärksamhet.

Utskottet finner det sålunda angeläget, att hithörande frågor utredas. Härvid bör man dock icke, på sätt i motionen yrkats, begränsa sig endast till handelssekreterarinstitutionen. Av vikt är enligt utskottets mening att få till stånd ett ytterligare utbyggt nät av stödjepunkter för den svenska utrikeshandeln. De lämpligaste formerna härför torde få övervägas i samråd med näringslivets företrädare och bli beroende av omständigheterna i varje särskilt fall. Med hänsyn till den alltmer hårdnande internationella konkurrensen och de integrationssträvanden, som göra sig gällande i Västeuropa, är det angeläget, att erforderliga åtgärder för stärkande av vår exportberedskap snarast möjligt komma till stånd.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av motionen II: B 58, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om skyndsamma åtgärder till främjande av den svenska utrikeshandeln, särskilt i Västeuropa, på lämpligt sätt utredes.

Stockholm den 18 november 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 85.

Bilaga A

Till riksdagens statsutskott

Genom remiss den 8 mars 1958 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att till statsutskottet avgiva utlåtande över motionen II: 224 angående översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation.

Kollegium har hos samtliga handelskamrar i riket hemställt, att de måtte avgiva yttrande i ärendet.

Överlämnande inkomna yttranden får collegium anföra följande.¹

I den allt hårdare internationella konkurrensen tränger — framhåller motionären — den frågan fram, hur Sverige skall kunna hävda sig som exportland. De små staterna finge allt svårare att hävda sig på världsmarknaden mot stormakterna och de handelspolitiska blockbildningarna. Därför krävdes omedelbara, snabba och kraftiga initiativ för att planlägga hur statsmakternas och de enskildas resurser på ett lämpligt sätt skulle kunna samordnas för en verkligt aktiv handelspolitik. Motionen utmynnar i ett förslag om en översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation samt i en hemställan att frågan angående lämplig utvidgning av handelssekreterarinstitutionen måtte upptagas till behandling.

Den kommersiella utrikesrepresentationen och därmed sammanhängande spörsmål har vid flera tillfällen under de senaste årtionden varit föremål för utredning. Sålunda avgav 1938 års exportutredning betänkande med förslag om åtgärder till svenska exportnäringens främjande. År 1948 framlades ett av särskilda sakkunniga utarbetat betänkande rörande vissa utrikeshandelsfrämjande åtgärder, vari dessa spörsmål allsidigt belystes. Detta betänkande ledde bl. a. till inrättande av handelssekreterarorganisationen. Den s. k. Amerikautredningen framlade år 1945 förslag om förstärkningar av utrikesförvaltningen. Även utredningen om de handelspolitiska arbetsformerna förordade i sitt år 1949 avgivna betänkande åtskilliga förstärkningar av utrikesrepresentationen. Slutligen bör också erinras om den översyn av utlandsrepresentationen, som årligen äger rum inom utrikes- och handelsdepartementen i syfte att anpassa utrikesrepresentationen efter utvecklingens växlande krav.

Även om hithörande spörsmål sålunda under senare år blivit utredda i olika sammanhang samt rutinmässigt fortlöpande följas av de ansvariga organen i samråd med företrädare för näringslivet, kan en förnyad, mera grundlig och översiktlig utredning på detta område vara av ett visst värde. Framförallt en principdiskussion angående avvägningen mellan olika former av utlandsrepresentationen skulle säkerligen bidra till att bättre belysa dessa spörsmål.

Kollegium vill emellertid allmänt understryka motionärens uttalande, att i första hand näringslivet självt bör genom lämpliga åtgärder inrikta sig på en hårdare bearbetning av utlandsmarknaderna. Enligt kollegii mening böra den officiella utlandsrepresentationens möjligheter att påverka utvecklingen av vår utrikeshandel i stort icke överskattas. I verkligheten ligger tyngdpunkten på näringslivets egen förmåga att föra ut sina varor på främmande marknader samt på de enskilda företagens beredvillighet och möjligheter att anpassa sig till de olika betingelser som där anmäla sig. Den officiella utlandsrepresentationen kan härutinnan icke få samma betydelse. Dess uppgift måste vara främst att röja väg för de svenska handelsintressena samt att

¹ Ej här medtagna.

stödja företagen i deras strävan att hävda sig på de utländska marknaderna.

Mot bakgrunden av det nu anförda saknas enligt kollegii mening anledning att närmare utreda de av motionären väckta frågorna, såvida det icke framstår som klart att statsmakternas insats på detta område bör ökas eller taga sig helt andra former. I förstnämnda hänseende får kollegium erinra om det hårt ansträngda statsfinansiella läget och angelägenheten av att skära ned statens utgifter, omständigheter vilka självfallet mana till försiktighet när det gäller krav på ytterligare bidrag från statens sida. I detta sammanhang får kollegium i anledning av motionärernas uttalande, att handelsministern i årets statsverksproposition föreslår endast 500 000 kronor för bestridande av utgifter till utrikeshandelsstipendier, småindustriens exportbyrå och exportråd samt handelssekreterarorganisationen, framhålla att statens bidrag i detta hänseende i själva verket är nära 2,2 miljoner kronor. Sålunda tillkomma drygt 100 000 kronor över riksstaten till de svenska handelskammarna i utlandet samt tillhopa omkring 1,6 miljoner kronor från handels- och sjöfartsfonden till samma handelskammare och till handelssekreterarorganisationen.

Såvitt kollegium kan bedöma torde i stort sett uppfattningen inom näringslivet vara den, att under nuvarande förhållanden den officiella representationen på utrikeshandels område fyller sin uppgift och att en utbyggnad av denna sålunda icke är nödvändig. Vad som från de i ärendet hörda handelskammarna anförts i denna fråga strider icke mot denna kollegii åsikt. Uppenbart är emellertid att den kommande utvecklingen — och då särskilt av marknadsförhållandena i Europa — kräver ökad uppmärksamhet också från statsmakternas sida och att det i samband därmed kan bli aktuellt med en ökad statlig insats för att icke vår utrikeshandel skall komma i efterhand. En utredning om behovet av en ur dessa synpunkter erforderlig förstärkning av utlandsrepresentationen kan därför vara befogad.

Vad härefter angår frågan om behovet av en omläggning utav de nuvarande formerna för det statliga stödet åt utrikeshandeln må till en början framhållas, att den av motionären väckta tanken att kommersiella handelsavdelningar vid utlandsbeskickningarna skulle verka som förmedlare mellan svenska och utländska företagare, icke torde omfattas med något större intresse från näringslivets sida. Flertalet av de hörda handelskammarna anse en sådan form icke vara ägnad att i högre grad gynna de svenska exportnäringarna. Också kollegium ställer sig tveksam till om en sådan ordning verkligen är ändamålsenlig. I detta sammanhang har emellertid Stockholms handelskammare pekat på en fråga, vars lösande möjligen tarvar en närmare översyn. Kollegium avser då vad kammaren anført om en lämplig avvägning mellan den politiska rapportgivningen och den kommersiella informationstjänsten inom utrikesförvaltningen.

En enligt kollegii mening mycket lämplig form för staten att stödja exportnäringarna är bidragsgivningen till de svenska handelskammarna i utlandet. Värdet av det arbete som av dem utförts till fromma för svensk exporthandel bör icke underskattas. Genom sin halvofficiella ställning ha de möjligheter både att smidigt anpassa sig efter affärlivets krav och att lämna visst bistånd åt företagen hos vederbörande lands myndigheter. Den kontinuitet i verksamheten som kännetecknar en handelskammare är uppenbarligen en mycket värdefull tillgång i detta sammanhang. Det må vidare framhållas att, även om ganska betydande statsbidrag årligen lämnas till dessa handelskammars verksamhet, det allmännas kostnader för denna form av utlandsrepresentationen dock äro förhållandevis låga. Inrättandet av en handelskammare i utlandet är emellertid beroende av vissa särskilda betingelser, bl. a. förefintligheten av en jämförelsevis omfattande svensk koloni

på platsen och beredvillighet från det enskilda näringslivet att påtaga sig ansvaret för en sådan verksamhet. Sannolikt skulle mera ingående undersökningar rörande möjligheterna att skapa nya svenska handelskammare i utlandet lämna positivt resultat.

Från många håll har omvitnats att handelssekreterarna under den förhållandevis korta tid denna organisation hunnit verka utträttat ett gott och uppskattat arbete. En närmare kartläggning av erfarenheterna härvidlag inom näringslivet skulle emellertid vara av betydelse för bedömandet av de med verksamheten följande fördelarna och för organisationens ställning i den framtida kommersiella representationen. För egen del har kollegium bibringats den uppfattningen att denna form har sitt största värde när det gäller mera obearbetade utländska marknader. Enligt kollegii mening har handelssekreterarorganisationen den svagheten, att de olika handelssekreterarna vanligen icke bli i tillfälle att verka någon längre tid på samma plats och att de få lämna sitt verksamhetsområde ungefär samtidigt som de blivit insatta i sitt arbete och därmed följande problem.

På grund av det anförda finner sig kollegium icke böra motsätta sig motionärens yrkande.

I handläggningen av detta ärende har — förutom generaldirektören Malmfors och kommerserådet Lindstedt, föredragande — kommerserådet Wennersten deltagit.

Stockholm den 26 april 1958

NILS MALMFORS

ANDERS LINDSTEDT

G. v. Wachenfelt

Bilaga B

Till riksdagens statsutskott

Med skrivelse den 4 mars 1958 har statsutskottet berett Sveriges allmänna exportförening tillfälle yttra sig över en motion (II: 224) angående översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation. Exportföreningen får med anledning härav anföra följande.

Såsom motionären framhållit, bör det i första hand ankomma på näringslivet självt att inrikta sig på effektivare bearbetning av utlandsmarknaderna. Med hänsyn till utrikeshandelns stora betydelse för vårt land är det emellertid naturligt, att näringslivets ansträngningar i detta hänseende i lämpliga former stödjas av det allmänna. Man bör härvid lämpligen skilja på åtgärder på det handelspolitiska (inklusive det tullpolitiska) och på det kommersiella området.

På det *handelspolitiska* fältet gäller det att övervinna hinder, som av myndigheterna i avnämrländerna resas mot införsel av utländska varor, respektive begagnande av utländska tjänster. Detta är uppenbarligen en uppgift, som ankommer på statsmakterna, i första hand regeringen och de myndigheter som svara för handelspolitiken. I andra hand — när det blir fråga om själva förhandlingsarbetet samt att i praktiken tillse att den svenska

exporten kommer i åtnjutande av tillförsäkrad behandling — åvilar uppgiften utrikesrepresentationen.

Den handelspolitiska aktiviteten, vilken under de tidigare efterkrigsåren företedde en utpräglad bilateral syftning, har under de senaste åren kommit att alltmer inriktas på olika former av internationellt samarbete på det ekonomiska området. Föreningen vill i detta sammanhang understryka, att de svenska myndigheterna gjort och göra förnämliga insatser på det handelspolitiska området till exportnäringens stöd. Utan dessa insatser, vilka ske i nära samarbete med näringslivets organisationer, skulle det icke ha varit möjligt för svensk export att under den av allehanda importrestriktioner präglade efterkrigstiden hävda sig på sätt som skett.

Vad avser det allmänna stöd åt utrikeshandeln på det *kommersiella* området te sig förhållandena delvis annorlunda. Även härvidlag kan utrikesförvaltningen förvisso lämna värdefullt bistånd genom att på det allmänna planet framhäva Sveriges ställning såsom exportland. Däremot är den officiella utrikesrepresentationen ej alltid så väl lämpad att ombesörja på konkreta affärsresultat inriktad verksamhet, såsom tillhandahållandet av praktiska marknadsupplysningar, sammanlänkandet av svenska exportörer med utländska köpare och representanter etc. Detta är icke uteslutande att återföra på brist på särskilt utbildad handelspersonal hos beskickningar och konsulat. Dessas officiella status, vilken i handelspolitiska sammanhang givetvis är en tillgång, blir på det mera affärsmässiga området ej sällan till hinder.

Den mest ändamålsenliga formen för stöd åt utrikeshandeln på det kommersiella området utgöres enligt föreningens mening av svenska handelskamrar i utlandet. Hos dessa kan på ett lyckligt sätt förenas den tyngd, som handelskammarinstitutionens internationellt erkända ställning skänker, och den rörelsefrihet, som följer med kamrarnas friare ställning i jämförelse med beskickningar och konsulat. En ytterligare fördel med handelskamrarna är, att de tack vare sin fasta organisation och personaluppsättning efter hand böra kunna förvärva en verkligt ingående kännedom om marknadsförhållandena inom sitt verksamhetsområde.

En förutsättning för att en svensk handelskammare skall kunna fungera på tillfredsställande sätt i ett främmande land är, att där finnes en icke alltför fåtalig krets svenska affärsmän beredda att helhjärtat stödja kamraren. De personella och ekonomiska insatser, som härigenom och genom en motsvarande stödjande krets i hemlandet kunna uppbådas, äro dock enligt vad erfarenheten utvisar icke tillfyllest utan vid sidan härav erfordras som regel ekonomiskt bistånd av allmänna medel. Det må i detta sammanhang observeras, att handelskamrarnas verksamhet främst torde lända de mindre och medelstora exportörerna till fördel, under det att den tyngsta bördan för deras upprätthållande brukar falla på de större exportföretagen, både i ekonomiskt avseende och genom personliga insatser från cheferna för dessa företags dotterbolag.

Vad beträffar handelssekreterareinstitutionen, vid vilken motionären särskilt uppehåller sig, är denna som bekant av tämligen ungt datum. Ehuru det är ovedersägligt, att många handelssekreterare under efterkrigstiden gjort värdefulla insatser såsom vägröjare för svensk export på ett flertal transoceaniska marknader, bör institutionen enligt föreningens mening allttjämt betraktas som ett experiment. En svaghet är avsaknaden av en effektiv basorganisation i hemlandet för handelssekreterarna ävensom den oklarhet, som vidlåder deras förhållande till den ordinarie utrikesrepresentationen. Den verksamhet, som handelssekreterarna bedriva, torde över huvud bäst lämpa sig för »pionjärbetonade» marknader.

Motionären yrkar avslutningsvis på utredningar i fråga om dels utrikesförvaltningens organisation, dels en utvidgning av handelssekreterareinstitutionen.

I förstnämnda hänseende vill Exportföreningen peka på att den svenska utrikesrepresentationen under efterkrigstiden utvecklats någorlunda i takt med de intensifierade behov, som framkommit på utrikeshandelsområdet. Det må härvid nämnas, att föreningen varje höst erhåller tillfälle att, utifrån sina egna utgångspunkter, med representanter för Utrikesdepartementet gå igenom utrikesrepresentationens utformning. Till de synpunkter och önskemål, som därvid framförs från föreningens sida, brukar hänsyn tagas vid uppgörandet av departementets petita inför nästa budgetår.

I fråga om handelssekreterareinstitutionen vill föreningen gärna vitsorda, att tiden nu synes vara inne att underkasta de hittills vunna erfarenheterna en granskning i såväl principiellt som praktiskt avseende. Denna granskning torde i första hand böra anförtros åt representanter för berörda myndigheter och näringslivets ifrågakommande organisationer.

En brännande aktuell fråga är, såsom motionären med allt fog understrukt, huru den svenska exporten på den mer eller mindre enhetliga västeuropeiska marknad, som börjar avteckna sig, bäst skall kunna befordras. Såsom av det ovan sagda torde framgå, bör man enligt föreningens mening härvid främst anknyta till handelskammarinstitutionen. Föreningen har i en framställning till Kungl. Maj:t, vilken i avskrift närslutes,¹ hemställt att en utredning snarast måtte igångsättas syftande till att undersöka förutsättningarna för att, på basis av redan befintliga handelskamrar, utbygga ett nät av stödjepunkter för den svenska exporten till Västeuropa. Uppenbart är, att för en sådan utbyggnad skulle krävas betydande bidrag av allmänna medel. En dylik insats ter sig emellertid synnerligen välmotiverad med hänsyn till att det här rör sig om frågor av utomordentlig betydelse för vårt lands framtida ekonomi.

Stockholm den 26 april 1958

SVERIGES ALLMÄNNA EXPORTFÖRENING

N. DANIELSEN

Hans Swedberg

Bilaga C

Till riksdagens statsutskott

Med skrivelse den 4 mars 1958 har statsutskottet berett Sveriges lantbruksförbund tillfälle avgiva utlåtande över en motion (II: 224) angående översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation. Sveriges lantbruksförbund, som nedan endast kommer att yttra sig över motionen i vad den avser den direkta verksamheten på utlandsmarknaderna, får i anledning härav anföra följande.

Som framhållits i motionen kräver den pågående integreringen av Mellan-europas ekonomi speciell uppmärksamhet från svensk sida. En intensifiering

¹ Ej här medtagen.

av verksamheten såväl på det handelspolitiska som på det kommersiella området är således erforderlig, för att Sverige skall kunna bibehålla och utvidga sina exportmarknader, särskilt i de länder, som omfattas av tullunionen.

Det ligger i sakens natur, vilket också framhållits av motionären, att i detta läge i första hand näringslivet självt bör inrikta sig på en hårdare bearbetning av utlandsmarknaderna. Vissa frågor i samband med avsättning på exportmarknaderna kan emellertid svårligen lösas av de enskilda exportföretagen eller dessas representanter i utlandet. Detta gäller speciellt frågor av handelspolitisk natur.

Näringslivets exportverksamhet understödjes av statsmakterna och ifrågakommande myndigheter främst genom åtgärder på det handelspolitiska området. Det ankommer således på det allmänna att i samråd med näringslivets organisationer söka komma till rätta med sådana hinder för den svenska exporten, som reses i andra länder i form av tullmurar, valuta- och importrestriktioner etc. Denna verksamhet har under senare år i allt större utsträckning kommit att äga rum i olika internationella organisationer.

Utrikesförvaltningens del i den handelspolitiska verksamheten består huvudsakligen dels i att genomföra det för den handelspolitiska målsättningen erforderliga förhandlingsarbetet, dels i att övervaka att genom förhandlingsarbetet utverkade åtaganden effektueras.

Lantbruksförbundet delar motionärens uppfattning, att det allmänna i nuvarande läge mera aktivt genom exportbefrämjande åtgärder bör stödja näringslivets exportverksamhet. Dock hyser förbundet den åsikten, att statsmakternas medverkan på detta område icke bör verkställas genom en utvidgning av utrikesrepresentationens åligganden till att även omfatta kommersiell verksamhet, såsom förmedling av köpmannamässiga kontakter, marknadsbearbetningar och andra liknande affärsbetonade uppdrag. Å ena sidan torde beskickningarnas officiella status lägga hinder i vägen för ett effektivt utförande av sådana uppdrag. Å andra sidan kan, därest beskickningarna skulle åläggas dylika uppdrag, beskickningarnas möjligheter att vid behov intervenera hos vederbörande lands myndigheter i frågor rörande avtalstillämpning och andra frågor av handelspolitisk natur härigenom komma att i betydande utsträckning beskäras.

Utrikesförvaltningens och utrikesrepresentationens verksamhet i ifrågavarande avseenden bör således enligt förbundets mening bibehållas vid sin nuvarande inriktning. En viktig förutsättning för ett effektivt bedrivande av den handelspolitiska verksamheten är emellertid att personalbytena såväl inom utrikesdepartementet som vid beskickningarna icke sker med alltför korta mellanrum och att det i möjligaste mån sörjes för kontinuiteten på dessa poster.

Som ovan framhållits anser förbundet det nödvändigt möta den hårdnande konkurrensen på utlandsmarknaderna, i synnerhet inom OEEC-området, med ökade ansträngningar för att bibehålla och utvidga den svenska exportmarknaden, varvid måste förutsättas ökat deltagande från det allmänna sida.

För närvarande stödjes exportföretagens verksamhet på marknaderna från statsmakternas sida huvudsakligen på två vägar, nämligen genom de svenska handelskamrarna i utlandet och genom handelssekreterareinstitutionen.

Handelskamrar har upprättats i vissa av de länder, som kan betraktas som traditionella svenska marknader. Handelssekreterareverksamheten bedrivs huvudsakligen på sådana marknader, som på grund av sin belägenhet eller av andra skäl endast med stora ekonomiska uppoffringar kan bearbetas av enskilda företag.

Det synes förbundet ändamålsenligt att det statliga stödet åt exportnäringen för intensifierad marknadsbearbetning o. d. även i fortsättningen effektueras inom ramen för dessa båda institutioner. En intensifierad verksamhet på marknaderna, främst inom OEEC-området, torde förutsätta att nya handelskammare upprättas i vissa länder, där sådana för närvarande saknas. Främst bör härvid Beneluxländerna, Italien och Schweiz komma i fråga. Vidare synes en utökning av kamrarnas personella och ekonomiska resurser bli erforderlig.

Förbundet delar motionärens uppfattning, att handelssekreterareposter av någon form bör inrättas även i vissa europeiska länder, där ett hårdare marknadsarbete bedöms erforderligt. Det torde därvid böra undersökas, om icke dessa poster organisatoriskt kan anknytas till handelskamrarna.

För närvarande bestrides kostnaderna för handelskamrarna huvudsakligen av sådana företag, som har direkt intresse av kamrarnas verksamhet. En utbyggnad och effektivisering av kamrarnas arbete på marknaderna synes knappast möjlig utan ökat ekonomiskt bistånd från det allmänna. För ökade anslag till handelskamrarnas verksamhet talar också det samhällseliga intresset av en intensifiering av exportansträngningarna.

De allmänna riktlinjerna för handelskamrarnas och handelssekreterarnas verksamhet bör anförtros en nämnd med representanter för staten och näringslivet inklusive jordbruket. Åt en sådan nämnd bör också uppdragas samordning av dessa institutioners verksamhet.

Vad beträffar handelssekreterareinstitutionen anser förbundet, att denna i princip bör bibehållas. Det synes dock motiverat, att underkasta formerna härför en närmare undersökning mot bakgrund av de hittills vunna erfarenheterna. Dock bör denna institution även framdeles organisatoriskt vara fristående från utrikesförvaltningen.

Som ovan framgår finner förbundet dels en utbyggnad och aktivisering av handelskammareorganisationen önskvärd, dels att handelssekreterareinstitutionen, skild från utrikesförvaltningen, i någon form bör bibehållas.

Under sådana förutsättningar har förbundet icke ansett sig ha anledning ta ställning till frågan om en översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation.

Stockholm den 4 juni 1958

SVERIGES LANTBRUKSFÖRBUND
förening u. p. a.

GÖSTA LIEBERG

C. W. CURTMAN

Harry Hasselgren

Till riksdagens statsutskott

Genom remiss av den 4 mars 1958 har statsutskottet berett envar av undertecknade föreningar tillfälle att yttra sig över en i riksdagens andra kammar avgiven motion (nr 224) angående översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation. Undertecknade föreningar få med anledning härav anföra följande.

Med instämmande i av motionären framförda synpunkter vilja föreningarna understryka betydelsen av att Sverige med sin relativt sett mycket stora utrikeshandel för en verkligt aktiv handelspolitik. Alla åtgärder som kunna skapa bättre betingelser för vår export böra tillvaratagas.

När det gäller hävdandet av exportnäringens intressen på det handelspolitiska planet är det vår uppfattning, att våra intressen i allmänhet blivit väl tillvaratagna av våra myndigheter inom ramen för de resurser, som statsmakterna ställa till deras förfogande. Betydelsen av den verksamhet, som på det handels- och tullpolitiska området utövas såväl genom den centrala utrikesförvaltningen som via beskickningarna, kan i detta hänseende icke överskattas. När det gäller rekrytering av handelspolitiskt och kommersiellt erfaren personal till våra beskickningar och lönade konsulat synes utrikesdepartementets handelsavdelning utgöra bästa tänkbara rekryteringsbas. I den mån beskickningar och lönade konsulat på för vår export betydelsefulla marknader icke ha förmånen av att ha tillgång till personal, som tjänstgjort på handelsavdelningen, vore det enligt vår uppfattning av stor betydelse, om sådana beskickningar och konsulat kunde förstärkas med dylik personal. Vi finna det sålunda angeläget att utrikesdepartementets tjänstemän i största möjliga utsträckning på ett relativt tidigt stadium i karriären kunna beredas möjlighet att tjänstgöra på handelsavdelningen.

Vad sedan beträffar den kommersiella verksamheten i egentlig bemärkelse må först framhållas, att organisationen av försäljningen givetvis varierar något för skogsindustrins olika produkter i fråga om olika slag av marknader. I Västeuropa, som motionären särskilt uppehåller sig vid, kan emellertid generellt sägas, att försäljningen av massa och papper så gott som uteslutande och för trävaror till övervägande del sker genom industrins egna representanter i de olika länderna och att industrin vidare regelbundet genom sina försäljningsavdelningar besöker marknader och köpare. För trävarornas del förekommer vid sidan härav en betydande export genom självständigt arbetande svenska exportagenter eller grossister, som ha inarbetade kontakter i avsättningslandet. Under dessa förhållanden torde handelssekreterare knappast kunna förväntas fylla någon kommersiell uppgift av betydelse för avsättningen av nu ifrågakommande skogsprodukter i Västeuropa.

Samma omständigheter föreligga för massa och papper på åtskilliga av de mera betydande transoceaniska avsättningsområdena, i första hand i Nord- och Sydamerika samt i Australien, Nya Zeeland och Sydafrika. På dessa liksom även på andra transoceaniska marknader arbeta dessutom i många fall svenska och utländska affärshus, som äro specialiserade och väl inarbetade.

Om sålunda handelssekreterareinstitutionen i fråga om vår massa- och pappersexport icke torde ha någon större uppgift att fylla på här berörda marknader, finnas dock åtskilliga, huvudsakligen utomeuropeiska länder, där handelssekreterarnas verksamhet erfarenhetsmässigt varit till verklig

nytta. Detta gäller särskilt sådana marknader — i Afrika, Asien och vissa delar av Sydamerika — som på grund av det långa avståndet eller av andra skäl äro relativt mindre väl försäljningsmässigt organiserade eller utforskade. Vad trävarorna beträffar kan konstateras, att exportörernas representation på transoceaniska avsättningsområden i många fall icke är tillfredsställande ordnad. Handelssekreterare torde därför kunna verksamt bidra till upparbetandet av potentiella trävarumarknader i dessa områden.

I fråga om handelskamrarna, som ju endast finnas på vissa västeuropeiska och ett fåtal transoceaniska marknader, vilja föreningarna framhålla som sin uppfattning, att dessa utan tvekan äro av stor betydelse när det gäller att tillvartaga svenska exportintressen på ett mera allmänt kommersiellt plan, tillhandagå med upplysningar i olika frågor, förmedla kontakter mellan svenska och utländska företag, biträda svenska företag vid kontakter med utländska myndigheter i vissa fall m. m.

Med hänsyn till handelskamrarnas över lag allmänt värdefulla exportfrämjande verksamhet, vilja föreningarna tillstyrka, att dessa — om man i likhet med motionären skulle anse, att de för närvarande sakna tillräckliga resurser — på lämpligt sätt förstärkas.

Medan vi således vilja betyga vårt intresse för att handelssekreterareinstitutionen bibehålles såsom ett av olika medel för att bearbeta utvecklade respektive långt bort belägna marknader, ställa vi oss mera tveksamma till lämpligheten av att handelssekreterareposter inrättas i de länder eller städer, där handeln redan är väl organiserad, och i synnerhet där man exempelvis redan har handelskammare. Här förefaller det mera naturligt att anknyta handelssekreterarens funktion till handelskammaren genom en lämplig förstärkning av densamma. I andra fall torde en närmare anknytning av handelssekreteraren till den officiella diplomatiska representationen kunna övervägas.

Mot bakgrund av vad sålunda anförts finna föreningarna, att en översyn av hithörande organisatoriska frågor skulle kunna visa sig värdefull ur exportfrämjande synpunkt.

Stockholm den 19 juni 1958

SVENSKA CELLULOSAFÖRENINGEN
SVENSKA TRÄMASSEFÖRENINGEN
SVENSKA PAPPERSBRUKSFÖRENINGEN

Ewert Landberg

SVENSKA TRÄVARUEXPORTFÖRENINGEN

Till riksdagens statsutskott

Med skrivelse den 4 mars 1958 har statsutskottet hemställt om yttrande från Sveriges Grossistförbund i anledning av en motion (II: 224) angående översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation. Förbundet får i denna fråga, vad gäller det handelspolitiska och kommersiella området, anföra följande.

För Sverige, som i så hög grad är beroende av en omfattande utrikeshandel, är kontakterna med och bearbetningen av utländska marknader av största betydelse. Såsom framhålles i motionen tillkommer det i första hand näringslivet att svara för bearbetningen av de utländska marknaderna och etablerandet av lämpliga kontakter. Det är emellertid uppenbart, att statsmakterna härvidlag måste lämna sitt stöd i olika former.

Av grundläggande betydelse för utrikeshandeln är den verksamhet, som regeringen, berörda myndigheter och utrikesförvaltningen bedriver på de *handelspolitiska samt tull- och valutapolitiska områdena*. Genom denna verksamhet skapas förutsättningarna för ett kommersiellt byte av varor och tjänster med utlandet. I allmänhet är det härvidlag fråga om uppgifter av en sådan art — t. ex. handels- och tullavtal, förhandlingsverksamhet i anslutning härtill, övervakning av att ingångna avtal följas — att ansvaret för uppgifternas lösande måste ligga på statsmakterna. Denna verksamhet bör givetvis bedrivas i nära samarbete med näringslivet och dess organisationer, vilket även sker i stor utsträckning.

Arten och omfattningen av denna verksamhet har i hög grad ändrats under efterkrigstiden jämfört med förhållandena före kriget. En betydande ansvällning av arbetsuppgifterna ägde rum i och med de radikalt ändrade förutsättningarna för utrikeshandeln under åren närmast efter kriget. Samtidigt som det bilaterala systemet och dess utomordentligt omfattande förhandlings-, avtals- och uppföljningsverksamhet präglade så gott som hela den svenska utrikeshandeln, intensifierades arbetet inom olika internationella organ såväl på det handelspolitiska som på de tull- och valutapolitiska områdena. Även om resurserna inom utrikesförvaltningen till en början kan ha varit otillräckliga, har efter hand en anpassning skett bl. a. av personalbehovet, så att detta någorlunda kommit att motsvara de ökade arbetsuppgifterna. Sedermera har som bekant den fortgående liberaliseringen främst av handelsförbindelserna inom Västeuropa men även med flertalet utomeuropeiska länder medfört, att den handelspolitiska verksamheten i ökad omfattning flyttats över från det bilaterala planet till olika internationella organ. Inte minst gäller detta de senaste årens utveckling med den intensifierade verksamheten inom OEEC syftande till att få till stånd ett västeuropeiskt frihandelsområde. Det bör emellertid framhållas i detta sammanhang, att även om lättnader i handelsförbindelserna kommit till stånd vad gäller flertalet länder, alltjämt relativt omfattande och många gånger svårösta problem föreligger, vilka är av en sådan art, att de endast kan angripas på myndighetsplanet. Det må vara tillräckligt att såsom exemplifiering nämna de östeuropeiska länderna, Turkiet, Spanien, Japan och vissa sydamerikanska stater.

Mot bakgrund härav är det ofrånkomligt, att det inom utrikesförvaltningen måste finnas sådana resurser, att de handels-, tull- och valutapolitiska pro-

blemen i möjligaste mån kan lösas, vare sig de uppträder på det bilaterala eller på det internationella planet. Helt allmänt synes man med de senaste årens erfarenheter kunna konstatera, att såväl utrikesförvaltningen som övriga berörda myndigheter lyckats bemästra de växande arbetsuppgifterna samt att man på olika håll inom statsförvaltningen gjort förtjänstfulla insatser av mycket stort värde för den svenska utrikeshandeln.

Om sålunda enligt vår uppfattning delade meningar ej borde råda om betydelsen av denna del av statsmakternas verksamhet på utrikeshandelns område, finns det emellertid anledning att närmare överväga i vilken utsträckning och under vilka former statligt stöd bör lämnas på det *kommersiella området*. Det synes oss naturligt, att staten här har viktiga uppgifter på ett mera allmänt plan, t. ex. när det gäller anslag för utrikeshandelsstipendier, exportkreditgarantier, allmän propoganda och liknande åtgärder i utrikeshandelsfrämjande syfte. Däremot anser vi det mera tveksamt, om staten och enkannerligen utrikesförvaltningen bör direkt engagera sig i mera omfattande marknadsundersökningar och marknadsbearbetning, utsende av och förhandlingar med lämpliga representanter och leverantörer m. fl. rent affärsmässiga förhållanden. Det är emellertid välbekant, att tjänstemän inom utrikesförvaltningen även på dessa områden gjort och alltjämt gör värdefulla insatser på åtskilliga, ofta avlägsna marknader. I många fall är diplomatisk status säkerligen en tillgång, när det gäller att verka för intensifierade handelsförbindelser. Å andra sidan torde den officiella ställningen i allmänhet medföra en viss bundenhet, som begränsar rörelsefriheten på det rent kommersiella planet. Mot bakgrund härav anser vi, att man ej bör uppställa preciserade regler för de former, under vilka denna verksamhet skall bedrivas. En smidig anpassning till de skiftande förhållandena på olika håll i världen synes oss vara den ändamålsenligaste lösningen.

Såsom ett led i en dylik anpassning torde man få se tillkomsten av handelssekreterarinstitutionen. Till posterna såsom handelssekreterare rekryteras företrädesvis personer från affärsvärlden eller näringsorganisationerna med kommersiell utbildning och erfarenhet. Handelssekreterarna har hittills uteslutande placerats på utomeuropeiska marknader med uppgift att verka för intensifierade handelsförbindelser mellan Sverige och ifrågavarande marknader. I regel synes handelssekreterarna bedriva sin verksamhet med utgångspunkt från den svenska beskickningen eller konsulatet inom respektive verksamhetsområde. Men genom sin friare ställning i förhållande till utrikesförvaltningen har handelssekreteraren många gånger större möjligheter att bedriva en rent kommersiell verksamhet än vad gäller den egentliga utrikesförvaltningens tjänstemän. Samtidigt har han, i den utsträckning som detta kan befinnas önskvärt och ändamålsenligt med hänsyn till de varierande lokala förhållandena, möjligheter att erhålla officiell status eller beskickningens respektive konsulatets stöd i sin verksamhet.

Allmänt torde erkännas, att många av de handelssekreterare, som tjänstgjort under den tid institutionen funnits till, verksamt bidragit till en ökning av handelsförbindelserna. Handelssekreterarinstitutionen har emellertid fått en utformning, som närmast har karaktären av ett provisorium. Erinnras må sålunda att handelssekreterarna utses av och är rapporteringsskyldiga till Handelsdepartementet, medan de, som nämnts, under sin tjänstgöring är underställda Utrikesdepartementet. Vidare må erinras om de svårigheter, som i vissa fall visat sig föreligga, att placera handelssekreterarna efter avslutad tjänstgöring, något som i sin tur inte kan undgå att påverka rekryteringsmöjligheterna. I den mån en handelssekreterare ej har sin utkomst säkerställd efter tjänstgöringsperiodens slut, kan detta dessutom på-

verka hans verksamhet på ett ur allmänna synpunkter mindre önskvärt sätt. Vi tillstyrker därför att handelssekreterarinstitutionen blir föremål för en förutsättningslös översyn.

Motionären kommer vidare in på frågan om vår kommersiella representation i Västeuropa. Sexstatsmarknaden är redan en realitet, och inom den närmaste framtiden bör man av allt att döma kunna bilda sig en någorlunda säker uppfattning om förutsättningarna för frihandelsområdets realiserande. Den kommersiella bevakningen och bearbetningen av den västeuropeiska marknaden är redan i dag av stor betydelse för våra framtidiga handelsförbindelser och för våra möjligheter att hävda oss på våra viktigaste utlandsmarknader. Vi finner det därför angeläget, att frågan om en ändamålsenlig utformning av denna verksamhet nu blir föremål för närmare övervägande, då man under alla omständigheter måste räkna med statens stöd i den ena eller andra formen för de åtgärder, som kan visa sig erforderliga.

I detta sammanhang synes det befogat att erinra om de betydelsefulla insatser, som de svenska handelskammarna i utlandet gör för att främja vår handel med länder inom och utom Europa. Trots begränsade ekonomiska resurser har handelskammarna bl. a. tack vare sin fasta organisation och kontinuiteten i verksamheten visat sig vara värdefulla stödjepunkter, kanske främst för de mindre och medelstora svenska import- och exportföretagen, som många gånger saknar nödvändiga resurser för att på egen hand kunna göra sig gällande på utländska marknader. Frågan om en eventuell utbyggnad av handelskammarnätet i utlandet genom grundande av nya handelskammrar — främst i Västeuropa — respektive möjligheterna att ytterligare intensifiera verksamheten vid redan existerande handelskammare genom ökade statsanslag bör därför tagas upp till prövning i anslutning till en översyn av handelssekreterarinstitutionen och av vår kommersiella representation i Västeuropa.

Vi anser emellertid, att utredningen av dessa frågor bör kunna ske mera informellt genom överläggningar mellan representanter för berörda myndigheter och näringsorganisationer och ej behöva ta formen av en statlig kommitté. Däremot är vi av den uppfattningen, att den av motionären föreslagna översynen och utredningen av hela utrikesförvaltningens organisation för närvarande ej är påkallad.

Stockholm den 30 maj 1958

SVERIGES GROSSISTFÖRBUND

EINAR KÖRDEL

C. G. Söderlund

Bilaga F

Till riksdagens statsutskott

Genom skrivelse den 4 mars 1958 har riksdagens statsutskott hemställt om utlåtande av Handelskamrarnas nämnd över motionen II: 224 angående översyn och utredning av utrikesförvaltningens organisation.

Med anledning härav får nämnden anföra följande.

Nämnden har anhållit hos de tolv skilda handelskamrarna om deras yttrande i ärendet. Samtidigt har Kommerskollegium anmodat handelskamrarna att dit avgiva yttrande i ärendet.

Till nämnden ha inkommit till nämnden ställda yttranden eller kopior av yttranden till Kommerskollegium från flertalet handelskamrar.

Nämnden har äran härmed överlämna yttranden från samtliga handelskamrar i riket utom handelskamrarna i Norrköping, Göteborg och Örebro.¹

Stockholm den 27 maj 1958

HANDELSKAMRARNAS NÄMND

Olof Leffler

¹ Ej här medtagna.